

אשר בשמים מומעל (ואתחנן ה ח)

ר"ה כד: אשר בשמים לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות.

■ בקושי הגר"ח פלאגי איך הותר לעשות תמונת חמה על קבר יהושע

כתב רש"י ביהושע (כד ל'): ובמקום אחר הוא קורא אותה תמונת חרס על שם שהעמידו תמונת החמה על קברו, לומר זה הוא שהעמיד החמה, וכל העובר עליה אומר: חבל על זה שעשה דבר גדול כזה ומת, עכ"ל. - והקשה הגר"ח פלאגי ז"ל בס' רוח חיים ביו"ד סי' קמ"א אות ב' איך הותר לעשות תמונת חמה על קברו, ונשאר בצ"ע.

ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"ט סי' מד) תירץ בכמה אופנים:

[א]. דרש"י כ' שהעמידו ולא כתב שעשו וי"ל דאחרים (גוים) עשו להם והעמידו על קברו, דבכה"ג דאחרים עשו להם מותר לקיימה בשל רבים דליכא חשדא כדאיתא בע"ז מ"ג: גבי ר"ג שהיה לו צורות לבנה לחקור בהן העדים, ע"ש, וביו"ד קמ"א ד' ברמ"א.

[ב]. דמכיון דעשו זאת במטרה כדי שהחי יתן אל לבו, א"כ הו"ל זה כללמוד ולהבין שהכ"מ בפ"ג מה' ע"ז ה"י מבאר שבכה"ג גם הרמב"ם מודה דשרי וכ"פ בשו"ע שם יו"ד סי' קמ"א.

[ג]. דיהושע שאני וכו"ע יודו שהיה מותר זאת, מכיון שההעמדה ההיא היתה ניכרת שבאה ללמד לבני האדם דעת שיכירו וידעו שהחמה אינה שליטה על עצמה ואינה אלקות והראיה שנכנעה לפקודתו של אותו צדיק ברוח ד' עליו לעמוד על מקומה ולקדש עי"כ ברבים שם ד' היחיד והמיוחד.

[ד]. להדיעות שסברי שגם החמה ולבנה אסור רק בולטות ולא כשאינן בולטות (עיין רמב"ן ריטב"א ומאירי בע"ז ד' מ"ג) יש לתרץ שלא עשאוה בולטת, - אבל מה נעשה למה שפסקין יו"ד סי' קמ"א ס"ד) שצורת חמה ולבנה וכוכבים אסור בין בולטת ובין שוקעת, - מיהו בלבוש שם בס"ד דמשמע דמבאר דאיסור שוקעות הלא רק משום חשדא, ע"ש (ובדבר העשוי לרבים ליכא חשדא כר"ה כד:).

[ה]. בספר כל המצוה להגר"י אורנשטיין ז"ל מצוה ל"ט כותב ששמע ממור"ר הגאון הגרי"ל דיסקין ז"ל שאמר דזה שאסרו לעשות צורת חמה ולבנה בין בולטת בין שוקעת, הכוונה שלא יעשה כדור מצומצם כשיעור גודל כדור השמש שמתראה לעינינו, וכן בקשת הלבנה, ע"ש, ולפי"ז יש עוד מקום לומר דאפי' אם הם בעצמם עשו תמונת החמה ובצורת עיגול, מ"מ לא עשוהו מיהת שיהא מצומצם כשיעור גודל כדור השמש שמתראה לעינינו ולכן היה מותר לעשות זאת.

אולם מחבר הספר שם השאיר זה בצ"ע, ועי' בלשון התוס' ביומא נ"ד: אבל שמשין שברקיע שא"א לעשות כמותן אסרה התורה ואע"פ שאינו עושה כמדת ארכו ורחבו לפי שאי אפשר, וכן בשו"ת מהרי"ט חיו"ד סי' ל"ה ושו"ת מהר"ם אלשיך סי' ע"ז ושו"ת שואל ומשיב מהדו"ק ח"ג סי' ע"א ובדר"ת יו"ד סי' קמ"א ס"ק ל"ח עיי"ש.

[ו]. בשו"ת מהריא"ן (שוסברג) חיו"ד סי' פ"ג כותב לבאר, דבעיגול לבד לא מקרי צורת חמה, אלא צריך או מבפנים או מבחוץ שיהיה ניכר לכל למראה חמה, דהיינו שיהיו ניצוצות בולטים סביבות העיגול כניצוץ חמה בזריחתה, ולפי"ז י"ל דלא היה אלא עיגול בלבד כמו חמה אבל לא היה כדמות וצורת חמה שניצוצות בלטו סביבות העיגול כניצוץ חמה בזריחתה, ולכן הותר לעשות זאת.

[ז]. שבכלל אין כוונת רש"י ביהושע שם לומר שהעמידו צורת חמה כלל, אלא כוונתו שהעמידו שם תמונת חרס שע"ז יזכרו בתמונת החמה באשר החמה תקרא חרס כמו האומר לחרס ולא יזרח וכדברי הרד"ק שם, וכרש"י בשופטים ב' ו' בההוא קרא שכתוב בתמנת חרס שכותב בזה בלשון זה: בתמנת חרס, ע"ש שהעמידו תמונת חרס על קברו כלומר חבל על אדם שהעמיד החמה ומוטל בקבר עכ"ל, - הרי בהדיא שרש"י בשופטים כותב שלא תמונת חמה העמידו אלא תמונת חרס הוא שהעמידו על קברו, והיינו מפני שתמונת חרס מזכיר את החמה באשר החמה תקרא חרס וכנ"ל, וא"כ בא זה ולימד על זה דגם מה שכותב רש"י ביהושע שהעמידו תמונת החמה על קברו ג"כ אין כוונתו לתמונת חמה ממש אלא לתמונת חרס המזכירה תמונת החמה, באופן שהקושיא על הדרש שברש"י יהושע יורדת מאליה ובטילה מעיקרא, עכ"ד.